

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
**Direcció General de Modernització
de l'Administració de Justícia**

Subdirecció General de Suport Judicial
i Coordinació Tècnica

**PROGRAMA DE
SEGUIMENT
EN L'ÀMBIT DE FAMÍLIA**

Maig
2014

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	3
2. MARC LEGAL	5
3. FINALITAT I OBJECTIUS	5
4. DESTINATARIS I POBLACIÓ ATESA	7
5. MODEL D'INTERVENCIÓ	8
6. METODOLOGIA DE LA INTERVENCIÓ	9
6.1 Fases del procés metodològic.....	12
7. INFORMES	15

1. INTRODUCCIÓ

El Departament de Justícia porta a terme, des del 1991, les tasques de suport als òrgans judicials en l'àmbit de família, mitjançant equips psicossocials (EATAF), amb el programa d'assessorament tècnic a jutges de la jurisdicció civil, en l'àmbit del dret de família.

Les circumstàncies específiques que concorren en les peticions judicials de dictamen en procediments d'execució de mesures van fer necessari un tractament diferent al del programa d'assessorament, i van portar a la configuració del programa de seguiment.

Les resolucions judicials que impliquen determinar l'organització de les relacions familiars, no sempre suposen finalitzar els conflictes legals i/o relacionals de les famílies en processos de separació i/o divorci. La permanència de la conflictivitat, pot condicionar l'adaptació i reorganització de la família a les noves circumstàncies.

En ocasions, els membres de la família immersa en un litigi judicial van delegant la capacitat de resoldre per si mateixos les diferents circumstàncies familiars a les instàncies judicials i judicialitzen les relacions familiars.

Tot i que la família intenti adaptar el seu funcionament a les mesures establertes en la sentència o resolució judicial, la permanència dels conflictes relacionals i de les dificultats d'interpretar les sentències en funció de les vivències particulars de cada progenitor poden condicionar aquesta reorganització i adaptació a la nova situació familiar.

Davant d'aquestes dificultats es tendeix a reiniciar procediments legals, buscant repetidament canvis a través de noves resolucions judicials. Aquesta utilització inadequada del sistema legal pot portar a judicialitzar les relacions familiars, de manera que els membres de la família van perdent, paulatinament, la capacitat de resoldre, amb els seus propis recursos, les situacions que van sorgint, i es perpetua així el conflicte.

És en aquest context on s'emmarca la intervenció tècnica del Programa de seguiment per tal d'ajudar a la família a situar-se i adaptar-se a noves mesures judicials i noves situacions familiars. S'intenta contribuir a que la família pugui assolir, per si mateixa, un sistema organitzatiu més estabilitzador i de consens que ajudi a trencar amb aquelles pautes relacionals que dificulten el procés d'adaptació.

Així mateix, també s'aporten elements tècnics als òrgans judicials que han demanat la intervenció per tal de mostrar l'aplicació de les mesures adoptades en les resolucions judicials i valorar el seu manteniment o possible modificació.

Aquest programa, juntament amb el programa d'assessorament, el porten a terme els cinc equips d'assessorament tècnic civil en l'àmbit de família (EATAF) de què es disposa actualment, formats per psicòlegs i treballadors socials, distribuïts pel territori, corresponents als àmbits de Barcelona Ciutat i l'Hospitalet de Llobregat, de Barcelona Comarques, Girona, Lleida i Tarragona (que inclou Terres de l'Ebre), els quals estan adscrits orgànicament a les gerències o serveis territorials del Departament de Justícia.

2. MARC LEGAL

L'actuació dels equips de suport judicial especialitzats en l'àmbit de família queden contextualitzades per la normativa processal i material en matèria de família (Llei d'enjudiciament civil, Codi civil ...).

En l'àmbit de Catalunya, la disposició addicional 7a de la Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya relatiu a la persona i família, fa referència a la tasca de l'EATAF en relació amb la supervisió del règim de relacions personals en el punt 5, que estableix que *“el tribunal pot delegar al servei tècnic de suport judicial el seguiment de les mesures adoptades respecte al compliment del règim de relacions personals i a la seva supervisió”*

3. FINALITAT I OBJECTIUS

La finalitat del Programa de seguiment està directament relacionada amb els destinataris de la intervenció. D'una banda, la instància judicial, com a receptor de l'informe resultat de la intervenció. D'altra banda, la població a qui es dirigeix la intervenció (famílies, menors, progenitors o tutors legals) , que són objecte de l'elaboració de l'informe. Així doncs, la finalitat d'aquest programa té dues vessants:

- Facilitar el compliment de les mesures judicials, així com proposar i oferir les consideracions necessàries, perquè els jutges les tinguin en compte a l'hora de modificar o confirmar les mesures esmentades.

Els objectius del programa, en aquesta vessant, són:

- Donar resposta a les demandes de seguiment en matèria de família realitzades pels òrgans judicials, amb els criteris tècnics establerts en els protocols d'actuació dels equips.
- Facilitar l'execució de les sentències i informar en els termes establerts, del compliment o de l'incompliment de les mesures adoptades en la resolució judicial, així com de l'evolució, incidències o avenços que es puguin produir en la dinàmica familiar.
- Recollir la informació dels professionals i recursos que intervenen amb la família, per tal d'oferir una proposta adient i contrastada a cada procediment.
- Acompanyar la família i els infants en l'adaptació a la nova estructura organitzativa i relacional, i facilitar eines i/o estratègies que li permetin incorporar el que s'estableix des de la instància judicial. Així mateix, es procura potenciar les capacitats d'autogestió de la família per treballar cap a la desjudicialització.
- Fomentar l'acostament dels posicionaments parentals en benefici del menor i, a ser possible, facilitar la comunicació i l'establiment de bases pròpies d'un model de coresponsabilitat i de coparentalitat.
- Promoure i potenciar les capacitats, les habilitats i els recursos personals de cadascun dels progenitors quant a afrontar les pròpies responsabilitats parentals.
- Oferir espais de reflexió, contenció i acompanyament als diferents membres familiars, per tal d'afavorir processos de canvi en el sistema familiar i, facilitar tant el compliment de la decisió judicial, com l'adaptació a la nova reorganització

familiar.

- Prevenir/ minimitzar l'aparició de nous conflictes relacionals entre els progenitors i els fills, i/o altres membres rellevants del sistema familiar.

4. DESTINATARIS I POBLACIÓ ATESA

D'acord amb la finalitat que defineix el programa, es diferencien dos grups de destinataris directes:

- **Els destinataris de la informació:** els jutges que, posteriorment a la seva resolució judicial dins un procediment de família, sol·liciten el seguiment de les mesures adoptades en sentència.
- **Els usuaris a qui es dirigeix la intervenció:** les famílies, els menors i els seus progenitors o tutors legals, que són objecte de les actuacions tècniques.

La població que és objecte de la intervenció és diversa: menors fins a 18 anys o majors d'edat discapacitats, els progenitors o tutors legals, així com membres de la família extensa. Cadascun d'aquests grups presenta diferents característiques, edats i graus de relació i vinculació. Al mateix temps, presenten tota l'heterogeneïtat pròpia de cada persona com a subjecte únic, com a individu pertanyent a un grup social i de la diversitat multicultural amb la qual es configura la nostra societat.

5. MODEL D'INTERVENCIÓ

Des d'una perspectiva global, el model d'intervenció s'integra en funció de tres eixos interrelacionats:

- **Els principis d'actuació** derivats de:
 - la normativa en matèria de protecció de la infància
 - la normativa i els principis d'actuació de l'Administració pública
 - els principis, codis deontològics, i criteris d'intervenció tècnica de l'exercici de les professions de psicòleg i treballador social

El conjunt d'aquests principis, partint de la consideració i el respecte als ciutadans i als seus drets i de les recomanacions dels organismes internacionals, presideixen el marc d'actuació de l'EATAF i dels professionals amb relació a les persones que són objecte de la intervenció, al mateix temps que estableixen uns límits a la ingerència en la seva vida.

- **La petició judicial i la finalitat de l'informe de seguiment**, que defineix l'objectiu general de la intervenció i els seus límits.
- **Un mètode, unes tècniques i unes pautes d'actuació**, que defineixen el marc de la intervenció tècnica.

Els principis que defineixen el model d'intervenció són: l'interès suprem dels menors, la igualtat davant la llei de totes les persones que són objecte de la intervenció, el respecte dels drets i garanties, el respecte del dret a la intimitat de les persones, la coresponsabilitat, la competència, l'eficàcia i l'eficiència.

Així mateix, el model d'intervenció té, alhora, un caràcter flexible que permet l'adaptació a la diversitat dels processos familiars i a la finalitat concreta del dictamen, així com a la particularitat de les persones i del conflicte. Aquesta flexibilitat evita l'estandardització de les intervencions i atén la perspectiva individual i la dinàmica interrelacional del nucli familiar o de les persones involucrades en el litigi.

Per aquest motiu, el Programa de seguiment vetlla perquè es compleixin les mesures judicials dictaminades. L'eix vertebrador d'aquesta intervenció és garantir els drets dels menors immersos en el conflicte, a partir de l'interès superior d'aquests.

La intervenció és psicosocial i es regeix per una perspectiva d'interdisciplinarietat, complementarietat de les actuacions i de les valoracions dels professionals que hi intervenen (treballadors socials i psicòlegs).

6. METODOLOGIA DE LA INTERVENCIÓ

La metodologia és el marc de referència tècnic per a desenvolupar el conjunt d'accions necessàries i per a aplicar les tècniques més adequades a cada cas.

La metodologia d'intervenció en el programa de seguiment, ve determinada per la resolució judicial i/o els acords establerts en la sentència de divorci o un altre procediment de família. Aquest marc inicial és el que pot motivar la família a un reajustament en la seva organització per tal d'introduir aquesta nova dinàmica, ja que en moltes ocasions, la família no està preparada i no disposa de les eines suficients per a portar-ho a terme.

És imprescindible, respecte a això, l'adequació de la intervenció tècnica i de la metodologia al contingut de la petició judicial, així com a la dinàmica, a la idiosincràsia, a les particularitats i a les incidències de cada família.

La metodologia emprada permet analitzar, de forma particular, les dinàmiques familiars, tenint presents els mecanismes i el moment evolutiu de la família, i consensuant, conjuntament, propostes de canvi en la situació familiar observada.

Les actuacions tècniques s'apliquen amb l'objectiu de fomentar el consens entre els progenitors, augmentant la seva capacitat per arribar a acords de funcionament respecte dels fills en comú, i fomentant la capacitat d'assumir responsabilitats parentals i mantenir-les en el futur.

Les actuacions tècniques amb les famílies, dins aquest programa de seguiment, s'emmarquen en tres funcions bàsiques:

- La funció de suport judicial, atès que la intervenció tècnica ajuda al compliment de la resolució judicial respecte a la família implicada

en el procediment.

- La funció de supervisió és inherent al model d'intervenció, atesa la responsabilitat professional d'informar al jutjat de qualsevol incidència relativa a la evolució de la situació familiar.
- La funció d'ajut al grup familiar per tal de recuperar la seva autonomia i l'autogestió de les seves relacions familiars.

Aquestes funcions són també les que diferencien la intervenció tècnica de l'EATAF dins el context professional de la família en els altres àmbits, per exemple el terapèutic.

Els elements diferenciadors són: el context (judicial), la temporalitat i els límits de la intervenció dins l'àmbit judicial.

L'actuació professional s'inicia per un mandat judicial als equips de l'EATAF i aquest en determina el context.

La temporalitat de la intervenció dins l'àmbit judicial queda fixada a un màxim de sis mesos de durada. Així, atès que la consolidació de canvis personals s'entén que necessita, a grans trets, un any de durada, s'estableix l'acompanyament a la família durant la primera part d'aquesta temporalitat, per promocionar després la progressiva adquisició d'un funcionament autònom.

Independentment, es comunicaran les possibles incidències que vagin sorgint a la instància judicial, mitjançant l'emissió de diferents tipus de documents (informes i/o notes Informatives).

Malgrat això, no es pot obviar que en la intervenció existeixen uns límits

intrínsecs i extrínsecs que, en gran mesura, depenen de la cooperació de la família respecte de la intervenció de seguiment. També cal valorar la impossibilitat d'intervenir quan les mesures judicials encara no s'han implementat, ja sigui per part de la família (per ex. assistència a d'altres serveis o recursos) o de la instància judicial (notificació, etc.).

6.1 Fases del procés metodològic

La metodologia d'intervenció queda emmarcada pel termini de l'actuació de l'EATAF dins aquest programa. Els sis mesos assenyalats com a període de referència mantenen tres fases bàsiques: inicial (planificació i enquadrament de les intervencions), a mig termini (el propi procés de seguiment) i la fase final (d'avaluació).

- Fase inicial

Inicialment es planifica la intervenció tenint en compte si hi ha una petició judicial anterior dins el programa d'assessorament o bé, es tracta d'una primera petició d'aquesta família immersa en un procediment d'execució de mesures.

El contingut de la petició judicial de seguiment i la documentació que aporten els òrgans judicials estableixen la línia de treball bàsica, prioritzant la supervisió tècnica de l'evolució familiar o bé el suport i l'avaluació del procés que segueix la família en el recorregut de la nova organització que s'ha establert.

L'assignació de tècnic i l'enquadrament de la intervenció durant la primera entrevista amb els usuaris són l'inici del propi procés de seguiment.

- **A mig termini: procés del seguiment**

El seguiment, tal com ja s'ha dit anteriorment, és una intervenció que suposa l'acompanyament a les famílies durant una part del seu procés de reorganització i adaptació a la nova dinàmica, alhora que es treballa en la línia de facilitar un context que permeti complir la resolució judicial o els acords establerts. Durant aquest procés, la intervenció professional estarà centrada en la recuperació de les responsabilitats parentals o dels adults que hi intervinguin, així com en afavorir la continuïtat de les relacions parentofilials adaptades a les noves circumstàncies familiars.

L'entrevista com a eina bàsica d'intervenció tècnica s'utilitza en els mateixos paràmetres que es recullen al Programa d'assessorament, tot i que l'objectiu de la intervenció en el seguiment és diferent i, per tant, pot haver-hi alguns canvis.

Aquest tipus d'entrevistes poden ser individuals i/o conjuntes, i procuren que els entrevistats puguin expressar les seves expectatives personals, independentment de com hagin pogut quedar legalment concretades. No obstant això, atès que la finalitat del seguiment és l'adaptació de les famílies a la nova estructura organitzativa i relacional i facilitar el compliment de les mesures judicials, sempre que sigui possible es realitzaran entrevistes conjuntes, per tal de treballar en la recerca de

punts d'acord i des d'una perspectiva de responsabilitat conjunta per a un futur pròxim.

Si els advocats de les parts ho sol·liciten, se'ls informa també en els mateixos termes de tot el procés de seguiment que es portarà a terme per part de l'EATAF. No s'admet la presència dels advocats de les parts a les entrevistes, considerant els biaixos que això podria suposar.

En aquest sentit, cal tenir en compte que l'article 345 de la Llei 1/200 d'enjudiciament civil estableix que quan l'emissió del dictamen requereixi algun reconeixement de persones o dur a terme operacions anàlogues, les parts i els seus defensors ho poden presenciar, si amb això no s'impedeix o es destorba la feina del perit i es pot garantir l'encert i la imparcialitat del dictamen. En els supòsits d'actuació de l'EATAF, ateses les característiques de la intervenció que cal realitzar, no ha d'estar present l'advocat.

Bàsicament, es realitzaran entrevistes amb els adults i amb altres membres de la família que tinguin relació directa amb el litigi. Així mateix, es realitzarà una recerca d'informació amb els recursos que puguin estar intervenint amb la família.

Quan s'inclogui, durant la intervenció, l'exploració als menors, se'ls facilitarà una informació ajustada a la seva edat, de forma que els resulti comprensible i que els ajudi a entendre l'objectiu de la intervenció.

- Fase final: avaluació

Els objectius d'aquesta fase són dos:

- En relació amb la família, suposa realitzar un retorn que contempli les fites assolides, les interferències esdevingudes durant el procés de seguiment i els aspectes susceptibles de millora.
- En relació a la informació judicial es realitzarà una descripció del procés de seguiment i la seva valoració tècnica, així com noves propostes, si s'escauen.

7. INFORMES

L'informe és el document escrit i formalitzat que utilitza l'Equip d'Assessorament Tècnic per informar el jutge en relació amb el requeriment que aquest ha efectuat prèviament. La seva finalitat és, doncs, respondre al contingut del requeriment judicial i els seus destinataris són els jutges i tribunals de la jurisdicció civil que l'han sol·licitat.

Aquest informe té caràcter facultatiu, no vinculant. Queda inclòs a l'expedient judicial i és l'òrgan judicial qui notifica la seva rebuda a les parts.

Els informes de seguiment que emet l'EATAF incideixen especialment en l'evolució de la família. La temporalitat per a informar a la instància judicial vindrà determinada pel protocol intern de l'equip, a excepció d'aquells casos en què prèviament vingui assenyalada pel jutge.

La estructura de l'informe inclou les diferents fases del seguiment o bé les diferents àrees objecte d'intervenció.

En el seu contingut hi constaran els antecedents si existeixen informes d'assessorament. L'informe ha d'expressar l'evolució familiar en referència a la petició judicial. L'avaluació familiar ha d'aportar els elements necessaris per facilitar les decisions judicials al final del procés de seguiment.

Es realitzaran informes d'incidències al llarg del seguiment sempre que la situació familiar o les circumstàncies així ho requereixin.

L'estructura i els criteris d'elaboració queden establerts al protocol intern dels equips per tal d'unificar els elements i el contingut d'aquests informes tècnics.